

Rättviks kommun
barn.ungdom@rattvik.se

Dnr 40-2010:2594
2011-02-22
1 (3)

Rättviksskolan
goran.berg@rattvik.se
lotten.kluck@rattvik.se

Kvalitetsgranskning av Rättviksskolan i Rättviks kommun

Helhetsbedömning

Skolinspektionen har granskat undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 i Rättviksskolan i Rättviks kommun. Granskningen har visat på styrkor i verksamheten men också på angelägna förbättringsområden.

Inspektörerna har besökt och observerat lektioner med flertalet lärare som undervisar i engelska på Rättviksskolan. Granskningen visar att variationen är stor när det handlar om huruvida lektioner genomförs på ett sätt som ger eleverna goda möjligheter att nå bra resultat. I intervjuer och enkäter framkommer att graden av medvetenhet om de nationella styrdokumentens anvisningar varierar mellan olika lärare, vilket också återspeglas i undervisningen.

Några exempel framkommer, såväl i intervjuer, i den enkät som lärarna svarat på och under lektionsbesöken, på undervisningsmetoder som tränar elevernas kommunikativa förmåga. Eftersom det är något som starkt betonas i den nationella kursplanen för engelska, ser Skolinspektionen det som särskilt viktigt. Flera lektioner har ett innehåll och ett upplägg som inte i tillräcklig grad anknyter till läroplanens och kursplanens anvisningar.

Med få undantag genomförs lektionerna effektivt, utan störande moment. Tonen mellan lärare och elever är öppen och trevlig. Skolans sammantagna resultat i engelska, i form av betyg på nationella ämnesprov och slutbetyg i årskurs 9 varierar. Cirka 95 procent av eleverna når lägst målen för betyget Godkänt i årskurs 9 men en relativt låg andel av eleverna når de högre betygsstegen. Skolan nivågrupperar eleverna i årskurs 7–9 och smågrupper för elever som bedöms behöva mycket stöd finns i skolans samtliga årskurser. Skolinspektionens intryck är att skolan i alltför hög grad förlitar sig på att nivågrupperingen i sig ska göra att flertalet elever når målen och att undervisningsmetoder inte diskuteras i tillräcklig utsträckning.

Skolinspektionen bedömer att de olikheter som framkommer, när det gäller olika lärares förståelse för och undervisning utifrån styrdokumentet, är en signal som kräver insatser från skolledningen. Ett viktigt förbättringsområde för skolan är därför att utveckla kvalitetsarbetet i engelskundervisningen. En starkare pedagogisk ledning där uppföljning, utvärdering och åtgärdsarbete sker systematiskt, i syfte att tillförsäkra goda och likvärdiga möjligheter för alla elever att utveckla sin engelska, bedöms vara nödvändigt.

Identifierade förbättringsområden och brister

För att höja kvaliteten på undervisningen i engelska bedömer Skolinspektionen att insatser behöver prioriteras inom följande områden:

- I granskningen framkommer en påtaglig skillnad mellan olika lärares förmåga att omsätta läroplanens och den nationella kursplanens anvisningar. Därför är det viktigt för skolan att säkerställa likvärdigheten när det gäller effektiva undervisningsstrategier för att utveckla såväl receptiva färdigheter - att lyssna och att läsa, som produktiva färdigheter - tala och skriva.
- Det finns få goda exempel på anpassning av undervisningen till elevers olika behov. I granskningen framträder i stället en anpassning till grupperns antagna behov, främst gällande innehållsmängd och arbetstakt. Angeläget är att utveckla, såväl kvalitativa arbetssätt så att elever får prova många olika sätt att skaffa sig kunskaper och färdigheter, som väl strukturerade och varierade lektioner. Skolan måste också säkerställa att nivågrupperingarna är helt "öppna" så att elever utan dröjsmål kan byta grupp.
- Ett angeläget utvecklingsområde är att se till att alla elever får - och upplever att de har - möjlighet till inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt redskap för att kunna ta ansvar för det egna lärandet.

Skolinspektionen kräver dessutom åtgärder inom följande område:

- Utifrån det starka fokus som i den nationella kursplanen läggs på kommunikativ förmåga, måste undervisningen ha mer av detta. Att se kommunikation som en utgångspunkt i all undervisning och inte som särskilda övningar är viktigt. Elevernas uttalanden om osäkerhet, det faktum att flertalet lärare nästan uteslutande pratar svenska under engelsklektionerna och inte heller uppmanar eleverna att prata engelska, är tungt vägande för denna bedömning.

För en beskrivning av kvalitetsgranskningens resultat och Skolinspektionens bedömningar samt motivering av beslutet se bilagd rapport *Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 i Rättviksskolan i Rättviks kommun*.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 22 augusti redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de förbättringsområden och brister myndigheten identifierat. Om åtgärder ännu inte vidtagits ska huvudmannen ange tidplan för planerade åtgärder och vem som ansvarar för att genomföra åtgärderna.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:2594
Lotta Hedén
Box 23069
104 35 Stockholm

eller via e-post, till lotta.heden@skolinspektionen.se

Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:2594) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har Malin Söderberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Lotta Hedén
Undervisningsråd/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1	Skolinspektionens rapport, <i>Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 i Rättviksskolan i Rättviks kommun</i>
Bilaga 2	Sammanställning av svar i genomförd elevenkät i Rättviksskolan

Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 i Rättviksskolan i Rättviks kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 under hösten 2010 och våren 2011. Granskningen i Rättviksskolan i Rättviks kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser från alla granskade skolor kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport, där också litteraturlista ingår. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Utgångspunkter i granskningen är huruvida det, i enlighet med läroplanen och den nationella kursplanen, finns en ändamålsenlig och likvärdig lärandemiljö i undervisningen i engelska, som ger alla elever goda förutsättningar att uppnå de kunskapsmål och betygskriterier som finns formulerade för ämnet.

Följande frågeställningar är centrala i granskningen:

- Tillämpar lärarna i engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?
- Används särskiljande lösningar i engelskundervisningen (exv. i form av nivågruppering)? Säkerställer skolan i sådant fall elevernas möjligheter att utvecklas optimalt?

Ämnet engelska har delvis andra kunskapsteoretiska utgångspunkter än t.ex. matematik, genom att tillägnande i autentiska situationer och praktisk användning står i fokus, snarare än analys och förståelse. I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) beskrivs att skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola "kan kommunicera i tal och skrift på engelska". Detta funktionella synsätt präglar även kursplanen i ämnet där det fastslås att "utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga". Ämnets struktur nämns i löpande text men återfinns inte vare sig i Mål att sträva mot eller Mål att uppnå. Emellertid framställs inte sällan på lokal nivå behärskning av språkliga *elements* som ett eget mål snarare än som ett medel att utveckla en funktionell språklig kompetens. Även i den nya kursplanen för engelska, som gäller fr.o.m. 1 juli 2011, betonas den kommunikativa förmågan.

En kort sammanfattning av den bild som framträder av resultaten i engelska är att de allra flesta elever i den svenska grundskolan har goda eller mycket goda kunskaper. Den skillnad som finns mellan elevgrupper, och som i vissa undersökningar visar sig är i tilltagande, är i grunden inte acceptabel men trots detta väsentligt mindre än i de

flesta andra, jämförbara länder (The Assessment of Pupils' Skills in English in Eight European Countries 2002, Bonnet, 2004).

Flera studier visar att eleverna inte bara lär sig engelska i skolan utan i högsta grad också förvärvar mycket av sin språkliga kompetens, på sin fritid. I en framlagd doktorsavhandling i engelska vid Karlstads universitet (Sundqvist, 2009), i vilken bland annat könsskillnader vad gäller språklärande utanför skolan fokuseras, framkommer att pojkar ägnar i snitt 43 procent av den sammanlagda tiden för det som definierats som fritidsengelska, åt dataspel och internet. Motsvarande andel för flickor är 6 procent. Denna skillnad ses som en viktig förklaring till varför pojkarna har ett större ordförråd i engelska än flickorna. Flickorna har emellertid bättre betyg i engelska.

En rapport från Skolverket (2006a) visar att ungefär hälften av alla elever i åk 9 går i nivåindelade grupper. Motsvarande andel i åk 7 och 8 är ungefär var tredje elev. Vanligast är nivåbaserad gruppindelning i matematik, men det förekommer även i engelska. I sin lägesbedömning för 2009 (Skolverket 2009b) skärper Skolverket tonen vad gäller nivåindelning och säger att utvecklingen gått mot allt fler särskiljande lösningar och att det inte finns forskningsbaserade belägg för att detta skulle inverka positivt på elevernas resultat. Tvärtom påtalas risken för låga förväntningar samt negativa effekter på elevers motivation, lärande och självbild i grupper med elever som antas ha svårt att nå målen. Förväntningar på eleverna lägger ribban för undervisningen och stimulans mellan kamrater försvinner. Utifrån detta väljer Skolinspektionen att särskilt granska om eventuella särskiljande lösningar ger alla elever möjligheter att utvecklas optimalt.

Grunden för Skolinspektionens bedömningar av undervisningens ändamålsenlighet är de mål och anvisningar som finns i läroplanen och i kursplanen för ämnet. Därför har Skolinspektionen följande huvudfrågeställning i denna granskning: - Tillämpar lärarna i engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?

Resultat från granskningen redovisas under fyra huvudrubriker; *Undervisningens genomförande*, *Elevernas möjligheter att utveckla språk- och kommunikationsfärdigheter*, *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete* samt *Särskilt stöd i engelska*. Under dessa rubriker redovisas granskningsområden med utgångspunkter i läroplanen och/eller kursplanen. För vissa moment, särskilt de som rör lärarnas förmåga att genomföra en ändamålsenlig undervisning har bedömningsgrunder även hämtats från forskning och beprövad erfarenhet.

För att kunna göra sammanvägda bedömningar, är de lektionsobservationer som inspektörerna genomför viktiga inslag. Betydelsefullt är också att samla och beakta information som ges av dem som är verksamma i skolan. Därför genomförs intervjuer med lärare, rektorn och elever. Lärare och elever ges också möjlighet att i enkäter skriftligt redovisa hur de ser på engelskundervisningen.

Beskrivning av skolan

Rättviksskolan har årskurserna 6–9 och ligger i centralorten Rättvik i Rättviks kommun. Rättviksskolan leds av två rektorer som utövar ett delat ledarskap. Lärarna i engelska bildar ett ämnesarbetslag. I skolan finns ca 390 elever fördelade på 15 klasser, tre paralleller i årskurs 6 och fyra paralleller i årskurs 7–9.

Skolan har de senaste tio åren haft varierande resultat i engelska och i övriga ämnen. Måluppfyllelsen har, med något undantag, varierat mellan 90 och 100 procent av eleverna som uppnått lägst målen för betyget Godkänt i samtliga ämnen. Eleverna kommer till Rättviksskolan i årskurs 6 från flera skolor med varierande kunskaper i engelska och enligt rektorer och lärare jobbar skolan intensivt för att få så många elever som möjligt att nå betyget Godkänt i årskurs 9. Bland annat hade skolan sommarskola för första gången i somras. Enligt skolledning och lärare har det funnits år då ca 35 procent av eleverna som börjat i skolan inte uppnått målen för godkänt i de nationella målen i årskurs 5. På senare år har dock dessa resultat förbättrats.

I Skolverkets inspektionsrapport från år 2005 bedömer Skolverket att "I Rättviksskolan utgår inte undervisningen till alla delar från intentionerna i de nationella styrdokumentet. Läroböcker och lärares erfarenhet styr i huvudsak hur undervisningen läggs upp. Inspektörerna har inte heller sett några exempel på eller spår av exempelvis elevarbeten som visar att man arbetar ämnesövergripande eller på annat vis anlägger ett helhetsperspektiv. Temaarbeten och projektarbeten där man utgår från elevernas intressen och behov eller aktuella händelser i omvärlden förekommer sällan enligt de elever inspektörerna talar med."

Skolans organisation av engelskundervisningen

Engelskundervisningen nivågrupperas från och med årskurs 7. I årskurs 6 ges undervisningen i respektive klass men det finns innevarande läsår möjlighet för eleverna att arbeta hos speciallärare eller i mindre grupp. Undervisningen schemaläggs parallellt för varje årskurs. Enligt skolledningen beror parallellläggningen snarare på ekonomiska skäl än på pedagogiska, men också att skolan strävar efter att skapa olika lärmiljöer för eleverna. I årskurs 7–9 indelas eleverna av lärarna i A- B- och C-grupper och "fast track". Enligt den bakgrundsinformation som skolan lämnat in inför denna kvalitetsgranskning, motsvarar A-grupp det lägsta arbetstempot och är till för elever med stort behov av stöd i sin inlärning. B-grupp är till för de elever som har högre arbetstempo och som följer ämnets progression för årskursen. I C-grupp arbetar de elever som har ett snabbt arbetstempo, en god eller mycket god förståelse av språket och som uppvisar goda kunskapskvaliteter. I fast track placeras de elever som har den högsta kapaciteten när det gäller engelska. Skolan har även en stödfunktion kallad Lyktan, där elever i behov av stödinsatser får undervisning i bland annat engelska. Det finns också en samundervisningsgrupp i årskurs 6–9 där ett fåtal grundskoleelever undervisas i engelska.

Elever som behöver extraträning och mer tid för att utveckla sig i engelska kan även välja "skapande språk" som språkval där engelska ingår. Dessutom finns, vid Skolinspektionens besök, en resursgrupp under språkvalstid för elever i år 9 som är i behov av ytterligare stöd. Lektioner i engelska som språkval eller elevens val ingår inte i inspektörernas lektionsobservationer.

Elevernas resultat i engelska

Figur 1 Nationella ämnesprov i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen för proven

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	40	44	36	45	39	52	9	9	9	5	8	3
2008	38	33	41	42	48	37	16	14	17	5	5	5
2009	58	48	67	27	35	20	8	6	10	8	8	7
2010	42	43	40	40	34	47	15	19	11	3	4	2

Källa: Skolans egna siffror

Figur 2 Slutbetyg i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	40	48	31	39	37	41	16	11	23	5	5	6
2008	39	36	42	29	27	31	8	8	9	3	5	1
2009	60	63	57	29	27	31	8	8	9	2	2	2
2010	38	45	32	35	29	40	22	18	25	5	7	3

Källa: Skolans egna siffror

Som framgår av tabellerna ovan når eleverna i Rättviksskolan varierande resultat i engelska från år till år. En skillnad som framträder är att en högre andel flickor än pojkar når de högre betygsstegen. I den elevenkät som ingår i granskningen är en av frågorna "Var tror du att du lärt dig det mesta av vad du kan i engelska?" På det svarar en stor andel av eleverna i Rättviksskolan att de tror att de lärt sig ungefär lika mycket engelska vid sidan av skolarbetet som genom skolarbetet.

Motivering till beslutet

På följande sidor ges en beskrivning och en bedömning av den granskade undervisningen i engelska. De grunder och kriterier som använts vid bedömningarna är främst hämtade ur läroplanen för grundskolan och den nationella kursplanen för engelska. För vissa granskningsområden har även exempel på framgångsfaktorer som framkommit i forskning och beprövad erfarenhet använts.

Inspektörernas bedömning av 10 lektioner i årskurserna 6–9 redovisas i punktdiagram. Resultat från genomförda intervjuer med elevgrupper, lärargrupper och rektorn kommenteras i löpande text, liksom 10 enkätsvar från enskilda lärare och 93 enkätsvar från elever. I slutet av varje avsnitt finns en sammanfattande bedömning där information från de olika underlagen har beaktats.

A. Lärandemiljö och genomförande

A 1. Trygg och stödjande lärandemiljö

Ur läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94):

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära.

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

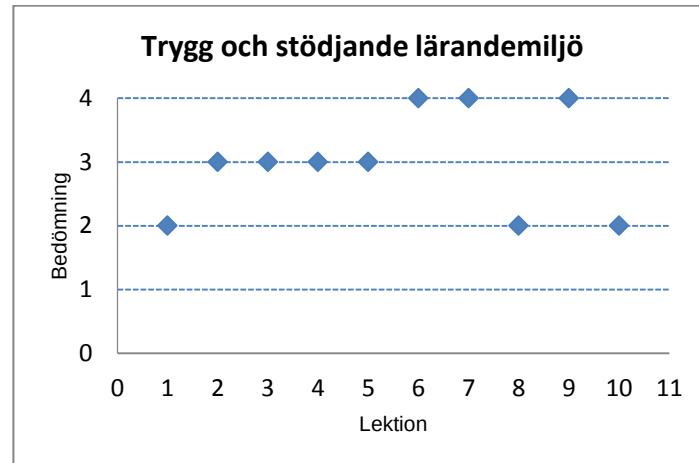
Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevernas tillit till den egna förmågan.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Präglas lektionerna av en positiv, avslappnad och respektfull atmosfär?
- Främjas elevernas personligheter och respekt för varandra
- Säkerställer lärarna ordningen?
- Har lärarna positiva förväntningar på eleverna?
- Stötts elevernas självförtroende och tillit till den egna förmågan?
- Involveras alla elever?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet **Trygg och stödjande lärandemiljö**:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

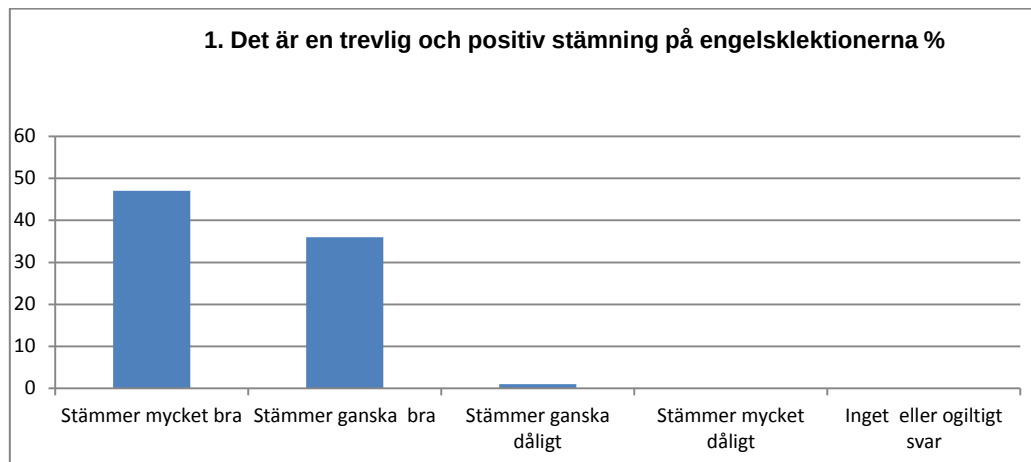
Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 3** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under lektionsobservationerna uppfattar inspektörerna att elevernas lärandemiljö är trygg. Lärare och elever är oftast i tid till lektionerna och inspektörerna ser goda exempel på hur lärarna säkerställer ordningen. Eleverna förefaller veta vad de ska arbeta med och försöker göra sitt bästa. Flertalet lärare uppmuntrar och berömmar sina elever. I de fall inspektörerna bedömer lektionerna som mer svaga än starka, handlar det bland annat om att läraren inte i tillräcklig utsträckning involverar alla elever, eller att det saknas tydliga former för att stötta elevernas självförtroende och ge respons på elevernas prestationer och frågor. Det finns elever som inte tycks våga svara på frågor eller delta i samtal. Flera lärare pratar inte engelska under lektionerna och eleverna uppmuntras inte heller att göra det. Skolinspektionens bedömning är, att för att våga prata engelska måste eleverna också träna sin engelska i klassrummet. I något fall ges inte eleverna respons på redovisat arbete och under vissa lektioner framträder inte elevernas vilja att lära särskilt tydligt. Ytterligare skäl för låg bedömning är att det inte under just den lektionen är arbetsro.

Underlag från intervjuer och enkäter

Tre av frågorna i elevenkäten handlar om en trygg och stödjande lärandemiljö. En sammanställning av alla klassernas svar på en av dessa frågor redovisas i diagrammet nedan (andel elever).

Figur 4 Fråga 1 i elevenkäten

Enligt rektorer och lärare har skolan som grundläggande filosofi att eleverna först och främst måste känna sig trygga. "Man kan inte lära sig om man inte är trygg", eller "Trygghet är viktigt", är en vanlig utsaga bland lärarna. Några lärare uppger att det finns elever som placerats i en "långsam" och mindre grupp för att det ska fungera socialt, trots att eleven skulle stimuleras mer kunskapsmässigt i en "snabbare" grupp.

Eleverna ger positiva svar när det gäller ordningen i klassrummet. De tycker att det råder arbetsro och flertalet uppfattar att lärarna uppmuntrar dem att göra sitt bästa.

Eleverna beskriver att det finns elever som inte vågar prata men att lärarna stöttar och "pushar" dem att våga.

När det gäller trygghet framkommer vissa skillnader i elevernas uppfattningar. I årskurs 6–7 beskriver en elev att "Det är svenskförbud på lektionen" och en annan att "Det är pinsamt om man säger fel." En elev berättar att det förekommer att lärare slänger ut elever som fnissar om någon säger fel. Elever från årskurs 8–9 uttrycker att det är ganska många elever som är nervösa för att tala engelska och att klassen och läraren som en följd av detta har bestämt att man bara ska läsa texter högt två och två för att slippa bli nervösa. Flera elever beskriver också att de upplever att det finns lärare som har favoriter.

Under lärarintervjun ger lärarna uttryck för hur de skapar trygghet och arbetsro i klassrummen. De beskriver att de "pushar eleverna", försöker att se elevers behov och stimulera dem, eller väntar in tysta elever. Lärarna beskriver inte några strategier eller undervisningsmetoder som medvetet används för att skapa och bibehålla en trygg lärandemiljö.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Trygg och stödjande lärandemiljö*, uppvisar mer styrkor än svagheter. Styrkor i verksamheten är främst lärarnas och rektorernas vilja och engagemang att skapa trygghet för eleverna. Angeläget är dock att se till att alla elever känner sig trygga i att våga försöka, även om det kanske blir fel. Det är enligt Skolinspektionens bedömning mycket lovligt att skolan så aktivt arbetar för att alla elever ska känna sig trygga. Men skolan måste i varje enskilt fall analysera elevers nivåplacering, dels utifrån social trygghet men också för att säkerställa att alla elever ges förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

A 2. Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet

I den nationella kursplanen i engelska anges mål att sträva mot vilka uttrycker den inriktning undervisningen ska ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper och förmågor. De tydliggör därmed de kunskapskvaliteter som är väsentliga i ämnet. Dessa mål utgör det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevernas kunskapsutveckling. Mål att uppnå anger den miniminivå av kunskaper som alla elever ska uppnå det femte respektive nionde skolåret. Kursplanen är utformad för att klargöra undervisningens inriktning och vad alla eleverna ska lära sig men lämnar samtidigt stort utrymme för lärare och elever att välja stoff och metoder.

I nationell och internationell forskning som undersöker vad som karaktäriserar framgångsrika skolor och skickliga lärare, beskrivs ett antal förutsättningar och förhållningssätt som särskilt gynnsamma för goda resultat. Bland annat framhålls förmågan att skapa motivation, dvs. att väcka elevernas nyfikenhet och intresse, vilket även läroplanen anger att läraren har ett ansvar för. Utmärkande för skickliga lärare är att de fokuserar på det som är väsentligt, de tydliggör kursplanens mål och kan tydligt förklara och illustrera vad det är eleverna ska lära sig, vilket i sin tur gynnar eftersträvad metakognition.

Lärarnas förmåga att presentera information klart och levande, strukturera materialet, ställa mer komplexa frågor och att fänga upp och vidareutveckla elevernas idéer framträder likaså som en central faktor.

Skickliga lärare visar stor respekt för sina elever och de har höga förväntningar på att de ska nå målen. Feedback har stor betydelse för elevers lärande och skickliga lärare ger snabb återkoppling till eleverna för att säkra deras förståelse och kunskapsutveckling.

Utifrån forskningsresultat utmärks skickliga lärare vidare av att de är passionerade när det gäller lärande och undervisning. De siktar högre än bara mot "uppnåendemålen", vilket även läroplanen ger i uppdrag. De lärare som kan använda en bred repertoar av strategier, t.ex. erfarenhetsbaserade och framgångsrika metoder och varierade arbetsformer är vanligtvis mest framgångsrika, enligt forskningen. Deras val av olika strategier är medvetna utifrån en analys av nationella mål och därmed även enskilda elevers behov, snarare än slumpmässigt eller vanemässigt.

Utgångspunkter för detta granskningsområde har i stor utsträckning hämtats i forskningen kring vad som utmärker skickliga lärare och framgångsrika skolor¹. Granskningen respekterar dock det utrymme som lärare och elever har att välja stoff och metoder. Viktigt är emellertid att undersöka hur väl valda metoder fungerar samt huruvida de stämmer överens med målen i läroplanen och kursplanen.

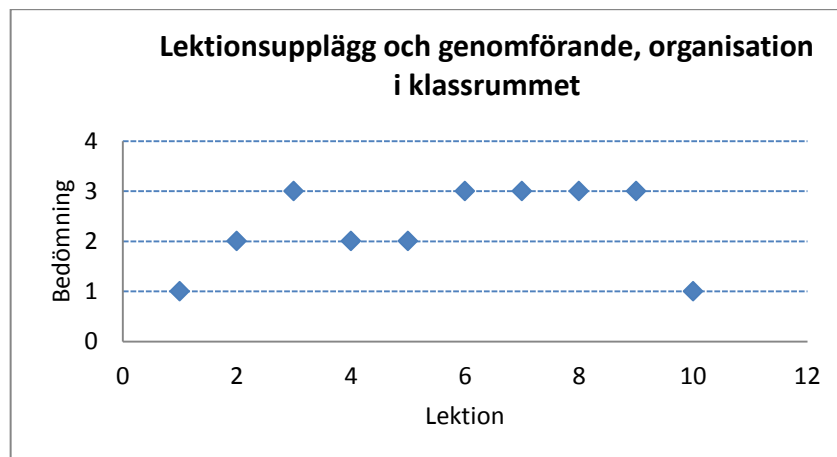
¹ I den övergripande rapporten, som sammanfattar granskningsresultaten från de deltagande skolorna, finns referenslista.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Finns effektiva rutiner i klassrummet?
- Finns ett tydligt syfte/mål för lektionen, presenteras det för eleverna, utvärderas det?
- Har lektionen ett logiskt flöde, hänger delarna ihop, varierar svårighetsgraden?
- Används lektionstiden effektivt?
- Ger läraren tydliga instruktioner och förklaringar?
- Stärker läraren elevernas motivation för aktiviteter och uppgifter?
- Har läraren ändamålsenliga undervisningsstrategier?
- Vet varje elev vad han/hon förväntas göra?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 5** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
 0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Vid flertalet lektioner presenterar lärarna vad som ska hända under lektionen. Instruktioner och förklaringar är tydliga och eleverna förstår vad de ska göra. När det uppkommer tveksamheter förtydligar lärarna instruktionerna. Syftet med lektionen, d.v.s. vad eleverna förväntas lära sig under lektionen presenteras dock sällan. Någon koppling till de nationella målen observeras inte. Eleverna utför sina uppgifter, men någon större entusiasm ses endast vid enstaka lektioner. Lektionstiden används effektivt, såtillvida att det som läraren planerat genomförs, med få störande inslag. I

cirka hälften av lektionerna finns en relativt väl balanserad variation av aktiviteter; lärarledda, par- eller gruppuppgifter eller enskilt arbete.

Emellertid är innehåll och arbetsformer i flera av lektionerna tämligen enformiga och något tydligt mål med arbetsuppgifterna är svårt att uppfatta. Stor eller mycket stor del av lektionen används till enskilt arbete i övningsböcker eller till att läsa och lyssna till texten i läroboken. Under flera lektioner observeras exempel på att elever är passiva medan läraren pratar, skriver på tavlan och agerar levande uppslagsbok. Spilltid observeras under flera lektioner när elever är färdiga med givna uppgifter och inväntar dem som inte är det. Elever får under vissa lektioner lyssna utan att hörövningar introduceras eller att det finns någon uppgift kopplad till dessa. Ibland lyssnar eleverna också till en läromedelstext för andra gången, även då utan uppgift kopplad till hörövningen. Strategier för att underlätta lyssningen presenteras sällan. Under enstaka lektioner observeras goda exempel på hur ett tema kan behandlas ur olika synvinklar och knyta an till elevernas intressen.

Underlag från intervjuer och enkäter

Rektorerna beskriver att de trycker på att undervisningen ska vara lustfylld och rolig för eleverna och att lärarna måste göra eleverna nyfikna.

Under lärarintervjun berättar lärarna att de tycker att god kvalitet i undervisningen bland annat är att väcka inre motivation eller nyfikenhet, att göra undervisningen meningsfull och att ge konstruktiva kommentarer så att eleverna vet hur de ska utvecklas och utvärdera sitt lärande. På inspektörernas fråga om hur de kommer fram till arbetssätt som ska leda fram till ovanstående blir svaren svävande. Det finns en gemensam handlingsplan för engelska och moderna språk, men den beskriver mestadels vad man ska arbeta med, inte hur. Lärarna har även arbetat fram bedömningsmatriser och ämnesplaner i engelska. Ämnesplanerna behandlar vad eleverna ska träna på och matriserna vad eleverna ska kunna för olika nivåer. Hur undervisningen ska inriktas mot mål att sträva mot, går inte att utläsa i något av dessa dokument.

Enligt lärarna samverkar och diskuterar man en hel del med lärare som undervisar inom samma nivå. Under intervjun blir det dock tydligt att något systematiskt utbyte eller samarbete när det gäller undervisningsmetoder saknas. Någon skolövergripande utvärdering av olika arbetssätt och metoder görs inte heller. Varje lärare brukar utvärdera sin undervisning i slutet av varje termin och det förekommer i enstaka fall att lärare utvärderar sin undervisning efter specifika moment. Men enligt flera lärare är det inget som skolledningen efterfrågar. Av skolans kvalitetsredovisning för läsåret 2009/10 framgår att "för att nå bättre resultat i engelska behöver vår organisation och våra undervisningsmetoder granskas."

I elevenkäterna kan man utläsa att flertalet elever tycker att deras lärare undervisar bra och förklarar bra. I de grupper där elever ger uttryck för något annat, överensstämmer detta med inspektörernas lektionsbedömningar.

Under elevintervjuerna framkommer uppgifter om hur olika undervisningen brukar genomföras i olika grupper. Många elever beskriver engelsklektionernas arbete med "quiz, text book, att översätta till svenska, glosförhör, att läsa högt eller jobba i work book". Arbetet beskrivs vidare med utsagor som "Engelska kan vara lite tråkigt ibland, det är mycket av samma sak", "Man gör så mycket man hinner för det är väldigt mycket", "Grammatikövningar i häften", "Läraren går oftast efter läroboken som används varje lektion." Några elever beskriver dock en annan undervisning: "Tibland får vi prata parvis om eller diskutera ett ämne", "Vi skriver en text, läraren ger feedback och sen får vi skriva om för att lära oss", "Vi tycker att våra lektioner är jättebra". Enligt eleverna är det endast undantagsvis som lärarna utvärderar undervisningen under terminens gång. Under elevintervjuerna är det endast en elev som minns att klassen fick se resultatet av utvärderingen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet

Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet uppvisar mer svagheter än styrkor. De styrkor som finns i verksamheten är främst den kunskap som finns bland vissa lärare om effektiva undervisningsstrategier och vikten av att ha väl strukturerade och varierade lektioner. Men eftersom detta inte ses hos alla lärare är det ett angeläget förbättringsområde.

A 3. Anpassning av undervisningen till elevers olika behov

Ur Lpo 94:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Läraren ska, utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel, stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

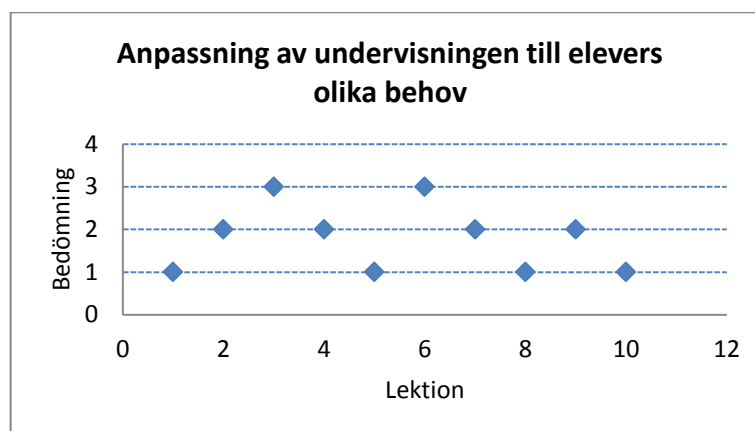
- Anpassas instruktioner och uppgifter till elevernas skillnader när det gäller motivation, prestationsnivå, sätt att lära, inlärningstakt?
- Får elever som behöver stöd under vanlig lektion sådant?
- Får högpresterande elever mer utmanande uppgifter?
- Kontrolleras specifika problem när det gäller enskilda elevers förståelse?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Anpassning av undervisningen till elevers olika behov:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 6 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Vid samtliga observerade lektioner är upplägget i stort sett detsamma för alla elever trots att vissa grupper inte har fler än fem elever. Den variation som ändå finns och som tar hänsyn till olika elevers behov, följer oftast efter det att gemensamma genomgångar och uppgifter är klara. Då kan elever som behöver det få extra hjälp. Elever som snabbt blir färdiga får ibland extra uppgifter, oftast övningar i övningsboken. I några fall är dessa inte mer utmanande än de uppgifter eleverna just slutfört. Inspektörerna noterar att i en årskurs är lektionsupplägget ungefär likadant oberoende av nivågruppering och antal elever i gruppen. Det tycks således inte finnas någon tydlig pedagogisk tanke bakom de metoder som används i de olika nivågrupperna (A, B, C). En annan iakttagelse inspektörerna gör, är att den lektion där det mest elevaktiva arbetet ses, och där det erbjuds störst flexibilitet och valmöjlighet för eleverna, är en grupp med ett stort antal elever.

Underlag från intervjuer och enkäter

I intervjuer med både lärare och skolläda framkommer en tendens att se nivågruppering som ett sätt att individanpassa undervisningen. Ju lägre nivå desto färre antal elever. Lärarna gör gruppindelningen i början av årskurs 7 och eleverna får enligt skolläda byta när de vill. Av dokumentation framgår dock att elever kan få vänta till terminsskifte innan byte görs. Av samma dokumentation framgår också att

det finns enstaka elever som bytt grupp ett flertal gånger och som därmed inte tycks få någon kontinuitet i sin engelskundervisning. Inspektörerna möter också elever som uppmanats att byta grupp för att undervisningen i den grupp de befinner sig i är för lätt. Inspektörerna ges exempel på elever som inte vill byta på grund av att de tycker om gruppens lärare. Som beskrivits i avsnittet *Trygg och stödjande lärandemiljö* ovan, finns också elever som lärarna bedömer skulle få större utmaningar i nivå med sina kunskaper i en B-grupp, men som fortsatt placeras i en A-grupp för att få tryggheten som en liten grupp ger.

Flera lärare tycks ha en klar uppfattning om vilken nivå undervisningen ska hålla i respektive grupp. Om det är för svårt eller för lätt för eleverna är lösningen i första hand att eleverna får byta grupp, inte att undervisningen individanpassas. Lärarnas förväntningar tycks därmed vara knutna till de olika nivågrupperingarna: "Vi hade bedömt att eleverna skulle passa i en C-grupp, men så var det inte. Vi fick skruva ner förväntningarna och byta läromedel", beskriver lärarna.

Endast ett fåtal lärare beskriver olika metoder kopplade till nivågrupperingar eller individer. Fokus verkar ligga på tempo och mängden stoff, enligt utsagor som "Vi läser snabbare" eller "Vi läser långsammare" och "Eleverna hinner inte läsa så att de kan få MVG."

Flera lärare ger även uttryck för att ett problem i undervisningen är att det finns elever som är arbetsovilliga och som inte gör läxor och uppgifter. Inspektörerna ges dock få exempel på hur eleverna ges möjlighet att välja uppgifter eller material utifrån sina intressen eller förkunskaper. Flertalet lärare anser också att de skulle kunna bli bättre på att låta undervisningen utgå ifrån elevernas intressen.

Flera lärare beskriver vidare att det i vissa grupper finns en stor spridning vad gäller kunskapsnivån hos eleverna, trots detta observeras nästan undantagslöst lektioner där samtliga elever gör samma sak. Vissa lärare tycks också ha en tendens att underskatta elevernas förmåga. På inspektörernas fråga om varför lärarna inte pratar mer engelska i klassrummet ges svaret att eleverna inte förstår det, trots att uppgifterna som eleverna arbetar med är relativt komplexa. Elevernas behov av trygghet uppges också vara en anledning.

Eleverna har svårt att ge exempel på när lärarna utgått från deras intressen när de planerat undervisningen och de beskriver att en del elever inte gör det de ska. Några elever berättar att engelskundervisningen ibland är för lätt och att de ganska ofta gör uppgifter som de redan behärskar. En elev säger att det går att få svårare uppgifter, och några att de har fått en svårare bok. Flera elever tycker att de har mycket att göra och säger att det inte är ovanligt att uppgifter som inte hunnits med i skolan får göras färdigt hemma. Att eleverna skulle kunna be läraren om att få hoppa över en uppgift som de redan kan, betraktas som en omöjlighet.

Av skolplanen för Rättviks kommun 2008-2010 framgår att "Barns och elevers sociala och kunskapsmässiga utveckling förutsätter att de med stigande ålder och mognad tar ett ökat ansvar för sina handlingar i det egna arbetet och den miljö de vistas i. För att de ska kunna göra det krävs att lärare och övrig personal medvetandegör barnen/eleverna

och vårdnadshavarna om målen och olika sätt att arbeta för att uppnå dem. Det är i detta sammanhang viktigt att barn och elever får möta olika inlärningsstilar för att så småningom kunna finna sitt eget bästa sätt att lära.” Inspektörerna ser endast enstaka lektioner som genomförs i samklang med citatet i skolplanen och elevintervjuer bekräftar observationerna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Anpassning av undervisningen till elevers olika behov*, uppvisar mer svagheter än styrkor, främst beroende på att det finns stora skillnader mellan lärare när det gäller deras förmåga att inom klassens eller gruppens ram variera undervisningen i detta syfte. Det finns få exempel där elever uppger att de får arbeta på många olika sätt eller det sätt de lär sig bäst på. Angeläget är att utveckla arbetssätten så att alla elever känner så.

Skolinspektionen vill förtydliga att den nivågrupperade undervisningen med ett stort antal smågrupper tycks vara något som till viss del cementerat engelskundervisningen i skolan. Undervisningen tenderar att anpassas till nivåerna, inte till eleverna och deras olika sätt att lära. Få exempel på tydlig individanpassning av undervisningen framkommer under observationerna eller i lärarenkäterna. Undervisningen tycks snarare fokusera på snabbare eller långsam takt och mer eller mindre stoff som eleverna ska tillgodogöra sig, än på elevernas olika lärstilar. Nivågrupperingen har inte utvärderats på skolnivå och kunskap saknas om denna organisation är den som ger eleverna bäst förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till de nationella målen. Skolinspektionen vill i detta sammanhang understryka att det inte finns forskningsbaserade belägg för att särskiljande lösningar i form av nivågrupperingar skulle inverka positivt på elevernas resultat. Snarare finns risken för låga förväntningar samt negativa effekter på elevers motivation, lärande och självbild.

A 4. Elevernas medverkan, ansvar och inflytande

Ur Lpo 94:

Läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärn timer och för sitt arbete i skolan, se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över och ta ansvar för sin egen språkinlärn timer och att medvetet använda arbetssätt som främjar den egna inlärn timer, utvecklar sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera uppgifter, på egen hand och i samarbete med andra.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Har eleverna möjlighet att delta i planering och upplägg av undervisningen?

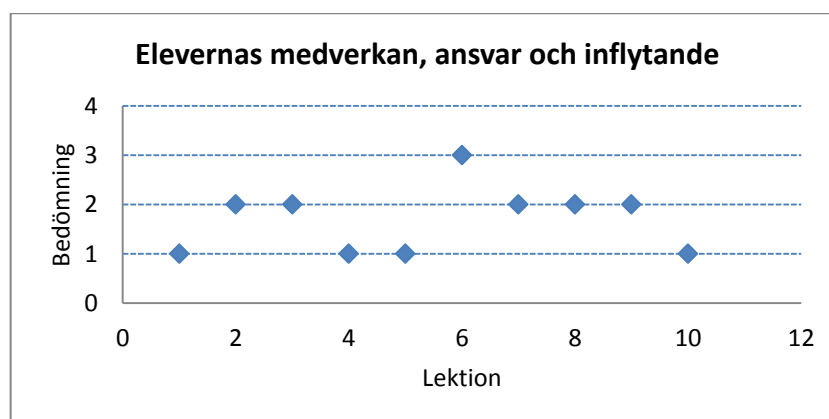
- Ger läraren förutsättningar, redskap och möjligheter för eleverna att kunna ta ansvar för sitt eget lärande?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 7 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

För att kunna och vilja ta ansvar för sitt lärande behöver eleverna förstå målen för undervisningen. Mål med lektionerna presenteras inte och ingen koppling till de nationella målen görs under de observerade lektionerna. I handlingsplanen för engelska och i de matriser som lärarna arbetat fram syns inte heller målen för undervisningen. Inspektörerna observerar få exempel där elever ges ändamålsenliga verktyg för sitt lärande. Istället ses flera lektioner där det saknas inslag som kan ge förståelse och andra strategier inför uppgifter som handlar om läs- och hörförståelser. Även tydliga lärandemål för uppgifter saknas ibland, vilket i något fall leder till att eleverna genomför uppgiften på ett sådant sätt att de inte ges förutsättningar att träna de avsedda målen. Så observeras exempelvis spelövningar som genomförs, helt utan att eleverna pratar engelska. Eleverna tycks uppfatta syftet som att spela ett spel och utse en vinnare, inte att utveckla kunskaperna i engelska. Vissa lärare förebygger även förmodade svårigheter genom att ge instruktioner på svenska.

Underlag från intervjuer och enkäter

Enligt skolledningen har man arbetat mycket med att lärarna ska klargöra målen och kraven genom matriser så att eleverna förstår hur de bedöms. Skolledningen kan emellertid ge få exempel på hur lärarna arbetar med elevernas medverkan, ansvar och inflytande och de tar för givet att lärarna följer läroplan och kursplan i detta avseende. I skolans kvalitetsredovisning och i handlingsplanen för engelska framgår inte hur undervisningen ska inriktas för att ge eleverna ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

I lärarintervjuer ger lärarna flera exempel på hur de arbetar med detta, exempelvis genom att låta eleverna välja redovisningsformer. Det framgår dock att det saknas samstämmighet i lärarkollegiet hur lärarna ser på elevinflytande och hur eleverna med stigande ålder och mognad ska ges möjlighet till detta. Även lärarenkäter bekräftar att elever i vissa grupper ges ringa möjlighet till inflytande över sitt lärande. Lärarna berättar att de går igenom matriserna någon gång per termin och vissa går även igenom kursplanerna.

Samtal med eleverna bekräftar att det finns stora skillnader i elevernas möjligheter till inflytande. "En del lärare öppnar för dialog, andra gör inte det" berättar en elev. Många elever ger uttryck för en lärarstyrd undervisning, "läraren frågar aldrig oss vad vi tycker", "läraren bestämmer det mesta". Vissa elever säger att de gärna skulle vilja ha mer inflytande. Eleverna känner dock inte till att lärarna är skyldiga att ge dem det. Flera av de elever inspektörerna möter saknar nästan helt kännedom om målen och ingen elev kan ge något konkret exempel på vad de ska kunna för att nå målen, istället svarar de att "lärarna vet det, man kan alltid fråga om man inte förstår."

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande* uppvisar mer svagheter än styrkor. Angeläget är att få till en samsyn hos lärarna om vad elevinflytande innebär, hur eleverna ska ges möjlighet till inflytande över sin utbildning och vad lärarna kan kräva av eleverna i de olika årskurserna när det gäller ansvarstagande. Det är även viktigt att se till att alla elever får - och upplever att de har - möjlighet till inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt redskap för att kunna ta ansvar för det egna lärandet.

B. Lektionernas innehåll – kursplanefokus

I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) och i kursplanen för engelska betonas att utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. I granskningen har vi särskilt uppmärksammat om detta får genomslag i undervisningen. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet. Vi har därför även bedömt vilken kvalitet receptiva färdigheter (lyssna och läsa) och produktiva färdigheter (tala och skriva) har i undervisningen.

B 1. Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga

Ur kursplanen för engelska:

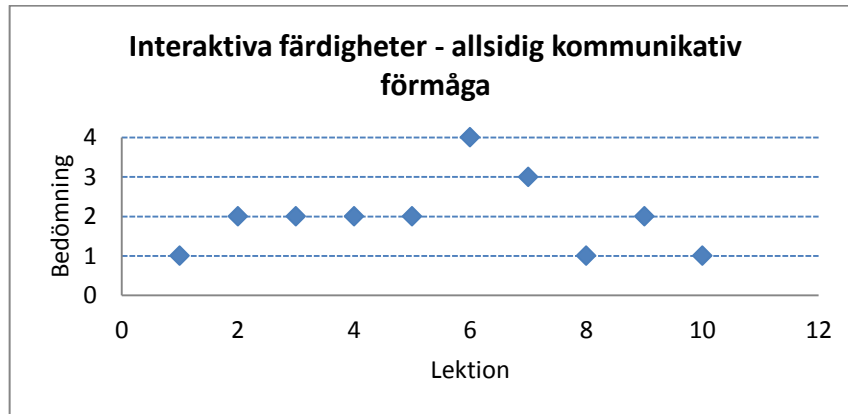
Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att använda engelska för att kommunicera i tal och skrift, fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation, uttrycka sina egna tankar på engelska samt uppfatta andras åsikter och erfarenheter, utvecklar sin förmåga att använda engelska muntligt i olika sammanhang för att berätta, beskriva och förklara samt att motivera sina åsikter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Maximeras möjligheterna till användning av engelska i klassrummet?
- Innehåller lektionen aktiviteter där eleverna får träna på att förstå och göra sig förstådda på engelska?
- Skapas ett sammanhang för de uppgifter som utförs?
- Tillåts acceptabel och spontan engelska?
- Finns tal- och skrivuppgifter för att nå ett visst syfte eller speciell mottagare?
- Framhålls det funktionella med ett korrekt språk?
- Får eleverna feedback på hur de utför tal/skrivuppgifter?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
X			

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 8** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Förvånansvärt många lärare pratar lite eller ingen engelska under engelsklektionerna. Arbetspråk och elevernas vardagsspråk i klassrummet är obestridligen svenska i majoriteten av de observerade lektionerna. Läraren uppmuntrar i de flesta fall inte till något annat. Inspektörerna noterar många elever som inte säger mer än ett par ord på engelska under en hel lektion. Endast under enstaka lektioner pratar elever engelska och då inte sällan på uppmaning från läraren: "Försök att säga det på engelska."

Nästan inga lektioner har en tydlig start på engelska där eleverna ges tillfälle att ställa om och byta språk. Få lektioner innehåller inslag av kommunikation och interaktivitet på engelska mellan elever eller mellan lärare och elever, förutom i en grupp, där eleverna kort får uttrycka sina tankar kring morgonens snöfall. Även i en "fast track"-grupp observeras möjlighet till diskussion/samtal mellan elever. Det är under denna lektion som inspektörerna observerar den mest ändamålsenliga undervisningen utifrån elevernas möjligheter att utveckla språk och kommunikativ förmåga. I grupper med få elever sitter elever spridda i klassrummet och inte någon gång ses läraren ändra elevernas placering eller klassrummets möblering i syfte att främja kommunikation.

Som tidigare nämnts används stora delar av flera lektioner till att eleverna arbetar enskilt med olika uppgifter, främst i en övningsbok. Vid genomgång av uppgifter, som är den vanligaste formen av kommunikation som observeras, rapporterar eleverna svar. Läraren bekräftar eller rättar. – "True. – Ja, det är rätt." Den näst vanligaste muntliga aktiviteten som observeras är högläsning enskilt eller i par.

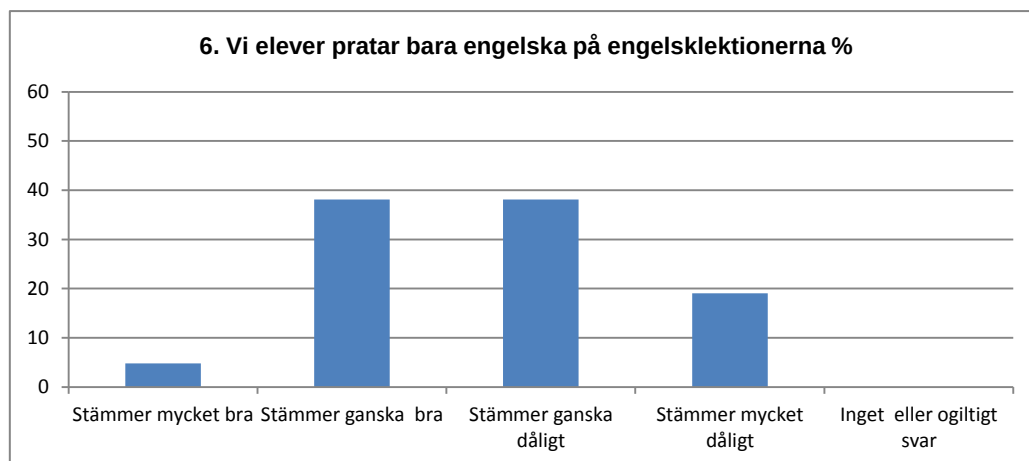
Ett annat fenomen som inspektörerna uppmärksammar är att flera lärare inte tillvaratar möjligheterna i det material som används för att maximera elevernas möjlighet till att använda engelska på olika sätt. Exempelvis observeras en lektion där eleverna ser en film utan någon introduktion eller tillhörande uppgift. Filmen innehåller, enligt Skolinspektionens bedömning, såväl en del svåra ord som realia men inget av detta

kommenteras, vare sig före eller efter uppspelningen. Under några lektioner spelar eleverna spel utan att ord för exempelvis spelplan, tärning och spelpjäs först går igenom. Syftet med spelet anges inte alltid tydligt och svåra ord på spelplanen introduceras inte.

Underlag från intervjuer och enkäter

I elevintervjuer berättar elever att undervisningen överlag sker på svenska, i synnerhet i A- och B-grupper. Dessa elever har svårt att ge exempel på när de kommunicerar med varandra på engelska i klassrummet. I diagrammet nedan redovisas elevernas svar på påståendet "vi elever pratar bara engelska på engelsklektionerna" (andel elever).

Figur 9 Fråga 6 i elevenkäten

Lärarna uppger att kommunikation är viktigt. De framhåller också vikten av att eleverna ska vara trygga i klassrummet för att våga tala engelska.

I lärarenkäterna ges i några fall goda exempel på strategier för att få eleverna att utveckla sitt tal.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga* är mestadels svagt och ett synnerligen viktigt utvecklingsområde.

Utifrån det starka fokus som i den nationella kursplanen läggs på kommunikativ förmåga, måste fler lektioner ha mer av detta. Bristen på elevaktivitet är påtaglig under flera lektioner. Att se kommunikation som en utgångspunkt i all undervisning och inte som särskilda övningar är viktigt. Elevernas uttalanden om osäkerhet, det faktum att flertalet lärare nästan uteslutande pratar svenska och inte heller uppmanar eleverna att prata engelska, är tungt vägande.

B 2. Receptiva färdigheter – lyssna och läsa

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att läsa olika slags texter för upplevelser, information och kunskaper, utvecklar sin förmåga att använda hjälpmedel och kritiskt granska informationskällor.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

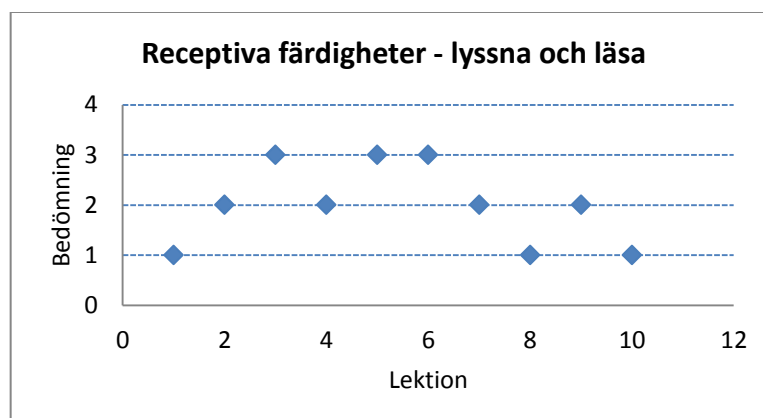
- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter så att förförståelse skapas?
- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som underlättar hörförståelse eller läsförståelse?
- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter i ett sammanhang?
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna till eller läsa olika slags texter (upplevelser, information, kunskaper)?
- Används olika typer av media för lyssnande och läsning?
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda hjälpmedel och att kritiskt granska informationskällor?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 10 | diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

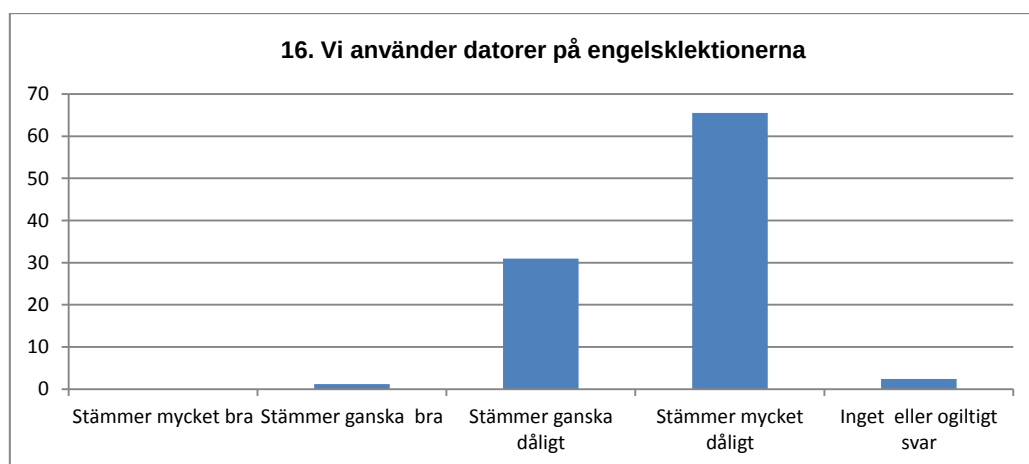
Under de observerade lektionerna arbetar lärarna inte medvetet med att ge eleverna strategier för att underlätta lyssnande eller läsande. Inspektörerna ser inget exempel där lärare berättar om olika sätt att lyssna och läsa beroende på uppgiften eller textens svårighetsgrad.

Som nämnts tidigare är det vanligt att hörförståelse eller läsförståelse genomförs utan att eleverna vet vad de ska leta eller lyssna efter. Inte sällan är introduktionerna vaga och det sammanhang som erbjuds, är oftast att texten finns i läromedlet i det kapitel man för tillfället arbetar med. I någon lektion iakttas dock hur läraren skapar ett sammanhang till uppgiften som återknyter till elevernas vardag och intressen.

Under flera lektioner lyssnar eleverna till en text i boken med introduktionen: "Nu ska vi lyssna på texten (för andra gången)." Få exempel observeras där eleverna ges möjlighet att reagera/tycka eller reflektera kring textens innehåll. Under en lektion frågar dock läraren eleverna: "Vad händer sedan, tror ni". I flera lektioner observeras översättningar av läromedelstexten till svenska, både muntligt och skriftligt. I flertalet klassrum ser inspektörerna lexikon, men dessa används endast vid en av de observerade lektionerna. Vanligast är istället att lärarna översätter orden när eleverna frågar. Många klassrum har datorer, men inspektörerna ser inget exempel då dessa används, till exempel för att låta en elev söka ett ord som han eller hon inte förstår. Enligt lärarenkäter används dock lexikon i undervisningen.

Nedan ses elevernas svar när det gäller användningen av datorer under engelsklektionerna (andel elever).

Figur 11 Fråga 16 i elevenkäten

Underlag från intervjuer och enkäter

Eleverna ger exempel på när de får träna både läs- och hörförståelse. Vissa elever kan också ge exempel på hur lärarna hjälper dem att utveckla dessa förmågor. Flera elever berättar att översättning är en vanligt förekommande metod. Flertalet elever har svårt att ge exempel, utöver lärobokens övningar, då förmågorna lyssna och läsa tränas. Några elever får träna att slå i lexikon. I lärarenkäten kan lärarna ge något eller några

exempel på strategier de brukar presentera för eleverna när de ska lyssna på eller läsa engelsk text. Exempelen varierar, från beskrivningar av hur eleverna får markera okända ord i förväg som sedan går igenom, till tankar kring vikten av att gå från helheten till delarna. I samband med kvalitetsgranskningen framkommer en viss osäkerhet hos lärarna kring ordet strategier och vad det innebär. Olika strategier för att hjälpa elever att minska uppgifters svårighetsgrad är ett centralt begrepp i kursplanen och bör inte vara främmande för lärarna. Mot bakgrund av att bland annat individanpassning bedöms behöva förbättras och att undervisningsmetoder och mål att sträva mot är påtagligt frånvarande i de skoldokument som rör engelskundervisningen, är Skolinspektionens intryck att metoddiskussioner inte är vanligt förekommande bland lärarna.

I elevenkäten ger eleverna sammantaget positiva svar när det gäller lärarnas förmåga att hjälpa dem att bli bättre på att läsa och lyssna till engelsk text. Men de ger fler positiva svar för området läsa än att lyssna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa*, uppvisar mer svagheter än styrkor. Avsaknad av att skapa sammanhang utöver läroboken för eleverna när det gäller att lyssna och läsa väger tungt. En annan orsak är också avsaknaden av att ge eleverna möjlighet till att pröva och reflektera över olika lyssnings- och lässtrategier. I kollegiet finns dock kreativa tankar om hur man kan stötta elevernas förmåga att förstå engelsk text i tal och skrift.

B 3. Produktiva färdigheter – tala och skriva

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att uttrycka sig varierat och säkert i skrift för att berätta, beskriva och förklara samt motivera sina åsikter, utvecklar sin förmåga att analysera, bearbeta och förbättra språket mot allt större variation och säkerhet.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

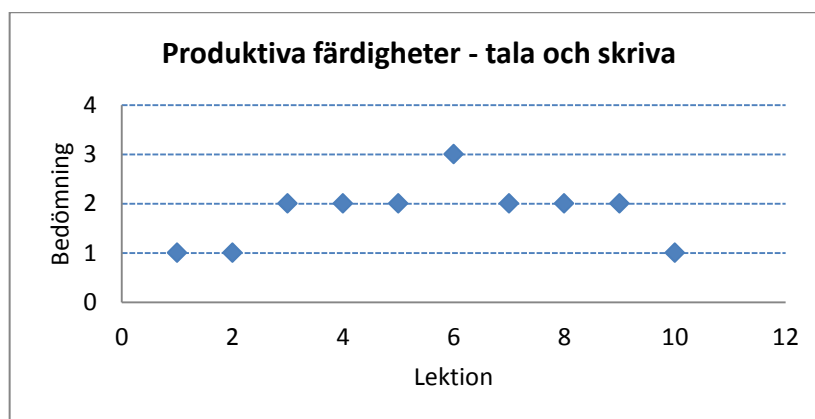
- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som hjälper eleverna att utveckla sitt tal och sitt skrivande?
- Skapas ett sammanhang för tal- och skrivuppgifter?
- Får eleverna såväl form- som kommunikationsfokuserade uppgifter?
- Ges eleverna möjlighet att berätta, beskriva, argumentera?
- Tränas eleverna i att anpassa sitt språk till olika syften och mottagare?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 12 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under de observerade lektionerna ses träning i produktiva färdigheter i relativt liten omfattning. Det talande och skrivande som observeras är ofta styrt, exempelvis som ren översättning. Inspektörerna ser dock att lektioner som observeras kommer att leda till både muntliga och skriftliga redovisningar. Exempel på hur elever uppmuntras att skriva dispositionslistor, göra tankekartor eller "brainstorming" inför skrivande ses också.

Vid ett fåtal lektioner är uppgifterna väl insatta i sammanhang som eleverna tycks förstå och uppskatta. Vid andra lektioner där talandet och skrivandet mest blir upprepningar av enskilda ord, t.ex. att uppge rätt eller fel eller att fylla i luckor, är arbetet formaliserat. Ingen anknytning till när innehållet kan bli användbart i verkligheten görs.

Underlag från intervjuer och enkäter

Lärarna uppger i intervjuer att det är viktigt att eleverna ska få träna att skriva, tala och att våga tala. Exempel som ges för att öva dessa förmågor är högläsning i par, "surläsning" eller översättning.

I elevintervjuerna framkommer stora skillnader gällande hur och hur ofta dessa förmågor tränas. Några ger exempel på just högläsning och översättning medan andra

ger mer varierande exempel på hur dessa förmågor tränas exempelvis genom brevväxling med elever i en skola i Kenya.

I lärarenkäterna beskriver lärarna hur elever kan stöttas i sitt engelska tal och i sitt skrivande. När det gäller skrivandet återfinns bland annat: – tankekartor, ordlistor, datorer, arbeta med skrivprocessen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva*, uppvisar mer svagheter än styrkor. Till stor del styrs elevernas produktion till såväl innehåll som form av uppgifterna i läromedlet. Relativt få exempel på undervisningsstrategier när det gäller att träna produktiva färdigheter finns i lärarnas enkätsvar och observeras bara under ett fåtal lektioner.

Undervisningsmetoderna som observeras är relativt enformiga och förlagsproducerade läromedel används i mycket hög utsträckning. Det är graverande att så få möjligheter till att tala engelska erbjuds eleverna under de observerade lektionerna. Skolan behöver också diskutera vilka signaler lärarna sänder ut när de själva i hög grad använder svenska som arbetsspråk i undervisningen. Jämför med bedömningen ovan angående kommunikativ förmåga.

B 4. Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet

Ur kursplanen för engelska:

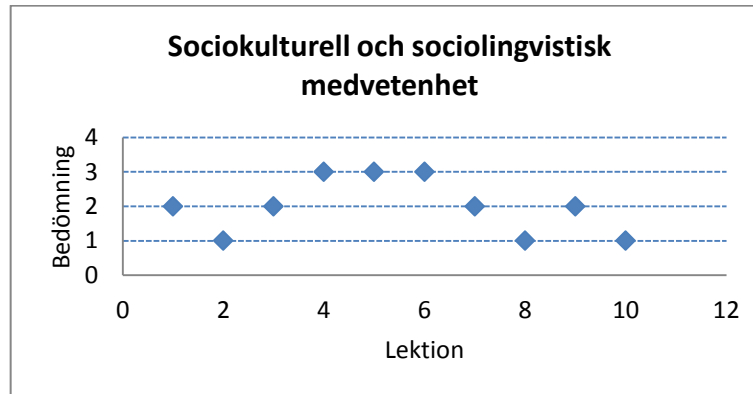
Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i engelsktalande länder och göra jämförelser med egna erfarenheter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan olika språkbruk i sammanhang och områden där engelska används?
- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan egna erfarenheter och olika levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer, kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet **Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet**:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 13** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 10 lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under lektionerna observeras material som inrymmer sociokulturella inslag, exempelvis lärobokstext om olika sorters mat, eller om en engelsk pojke i USA. Inspektörerna ser också en lektion som introducerar ett större arbete om några olika stater i USA. Skolinspektionens intryck är dock att lärarna inte alltid tillvaratar materialets möjligheter genom att hjälpa eleverna att upptäcka och reflektera över de företeelser de möter i texten, låta eleverna göra jämförelser mellan olika språkbruk eller med egna erfarenheter. Eleverna får till exempel höra talas om en mängd olika sorters mat som äts i olika engelskspråkiga länder, men inget resonemang förs om det är typisk mat för landet, i vilken region den är vanlig, om den kan kopplas till någon av landets traditioner och om det finns någon svensk motsvarighet. Inspektörerna observerar också hur en elev frågar om två olika ord för samma sak och läraren säger: "Ja, man kan använda båda orden" utan att förklara att det ena ordet är brittisk engelska och det andra amerikansk engelska. Se även ovan under avsnittet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet*, uppvisar mer svagheter än styrkor. De läromedel som lärarna har valt tar förvisso sin utgångspunkt i den engelskspråkiga kulturen. Men eftersom materialet under flertalet av de observerade lektionerna används utan att eleverna uppmanas till reflektion eller diskussion kring innehållet, fördjupas inte elevernas medvetenhet om kulturella och språkliga skillnader.

C. Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete

Ur 1985 års Skollag:

Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet (1 kap. 2 §).

Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas (2 kap. 2 §).

Ur Lpo 94:

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål... Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas...

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen...

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,...

Läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen...

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Tar rektorn det pedagogiska ansvaret för att engelskundervisningen som helhet inriktas på att nå de nationella målen?
- Finns ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning, utvärdering och åtgärder i engelskundervisningen?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen ger likvärdiga möjligheter att nå målen i alla grupper?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen bedrivs av lärare med utbildning för sådan undervisning?
- Ser rektorn till att lärare får relevant kompetensutveckling?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från intervjuer och enkäter

I intervjuer med skollledning och lärare framkommer att rektorerna har en relativt vag bild av undervisningen i olika grupper. Lektionsbesök görs sällan men rektorerna tar för givet att lärarna utgår från de nationella kursplanerna i planeringen av undervisningen. De har, enligt egen utsago, inte initierat någon övergripande pedagogisk utveckling av eller vision för engelskundervisningen men den finns med bland åtgärder för utveckling i skolans senaste kvalitetsredovisning. Någon systematisk uppföljning och utvärdering av engelskundervisningens kvalitet görs inte på skol- eller lärarnivå. Inte heller har nivågrupperingen utvärderats för att se om denna organisation ger önskad effekt – d.v.s. att samtliga elever ges likvärdiga möjligheter att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Kunskap om hur betygsfördelningen i de olika nivågrupperingarna ser ut saknas också. Både elever och lärare ger uttryck för att det är svårt att nå de högre betygsstegen i A-grupp. Detta är anmärkningsvärt då det ger uttryck för ett tänkande om kvantitet och inte om kvalitet. I de nationella målen och betygskriterierna är det kunskapskvaliteter, kompetenser och förmågor som beskrivs. Att sätta gränser för utveckling mot dessa mål genom tillhörighet i viss grupp är inte förenligt med styrdokumentet.

Enskilda elevers resultat följs emellertid upp och de som riskerar att inte nå målen får extra stöd, oftast i form av undervisning i en liten grupp. Enligt rektorerna gör lärarna själva utvärderingar av undervisningen med eleverna, men resultaten från dessa sammanställs inte, vilket lärarna bekräftar. Vid elevintervjuerna berättar endast några elever att de utvärderat undervisningen tillsammans med sina engelsklärare, vanligare är att man utvärderar mer allmänt, med sin mentor.

Vid inspektörernas lektionsbesök ses några lärare som på ett professionellt sätt genomför en undervisning med koppling till läroplan och kursplan. I lärarintervjun framkommer att samarbete kring lektioners innehåll och upplägg förekommer mellan vissa lärare, i synnerhet de som undervisar elever i stödgrupper och elevernas ordinarie klasslärare i engelska. Sambedomning av uppsatser förekommer också. Något systematiskt samarbete mellan samtliga lärare i engelska förekommer dock inte. Ämnessamverkan med skolans övriga lärare förekommer nästan aldrig och enligt en rektor är det ett förbättringsområde för skolan. Lärarna har inlagd tid för ämneskonferenser en gång i månaden men på dessa avhandlas mest frågor av praktisk karaktär. Skolinspektionen noterar att det i skolplanen för Rättviks kommun står att "I uppdraget att arbeta med barns och elevers lärande ingår ett ständigt pågående samtal om vad kunskap är, dels kollegor emellan och dels med barn, elever och föräldrar."

Skolinspektionen ges få exempel på hur och när detta görs avseende engelskundervisningen. De olikheter som inspektörerna noterar såväl under observationer som i lärarintervjuer och lärarenkäter när det gäller kursplanefokus och lärares förmåga att variera undervisningsmetoderna, kommer också fram i elevintervjuerna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete*, uppvisar mer svagheter än styrkor. Att det förekommer goda exempel på väl genomförd undervisning med stark koppling till läroplanen och den nationella kursplanen har beskrivits ovan, under olika områdesrubriker. Där har emellertid även beskrivits brister. Som pedagogiska ledare och chefer för lärarna har rektorerna det yttersta ansvaret att se till att alla elever garanteras en likvärdig undervisning och att undervisningen i alla grupperingar ger eleverna möjlighet att nå alla betygssteg.

Enskilda lärare har en frihet att tillsammans med sina elever planera och lägga upp undervisningen på olika sätt, men om dessa olika sätt inte följs upp och utvärderas, riskeras likvärdigheten. Därför måste rektorerna skaffa sig en bättre förtrogenhet om vad som händer under lektionerna i engelska. Genom ett systematiskt arbete med uppföljning och utvärdering, på individ-, klass/grupp- och skolnivå, kan adekvata åtgärder sättas in på rätt nivå. Stöd och kompetensutveckling för vissa lärare kan behövas.

En styrka på skolan är att hög kompetens finns i kollegiet. Ett närmare samarbete mellan lärarna, där goda exempel på undervisningsmetoder tillvaratas, kan vara ett sätt att öka likvärdigheten.

Inspektörerna vill här också uppmärksamma skolan på den resurs eleverna är i en uppföljning och utvärdering av undervisningen. De kanske inte alla gånger vet vad som står i läroplan och nationell kursplan, men de vet vad de är med om på lektionerna.

D. Särskilt stöd i engelska

Ur 1985 års Skollag:

I utbildningen ska hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (1 kap. 2 §).

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet (4 kap. 1 §).

Ur Lpo 94:

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver...- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,

Ur grundskoleförordningen 5 kap. (Särskilda stödinsatser):

Beslut om särskilt stöd enligt detta kapitel fattas av rektorn, om inte något annat följer av 5 och 10 §§.

Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att

behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. ...

Utgångspunkt vid granskningen:

- Får elever som behöver särskilt stöd sådant?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Särskilt stöd i engelska:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från intervjuer och enkäter

I kvalitetsgranskningen framkommer att det finns många elever som har specialpedagogiskt stöd i form av datorer, alphasmart, daisyspelare och andra tekniska hjälpmedel. Organisationen med nivågrupperingar är, enligt rektorerna, tänkt att säkerställa att alla elever får stöd. Små stödgrupper för elever med social problematik eller med omfattande kunskapsluckor ska ge lärarna stora möjligheter till att individanpassa undervisningen. Individanpassningen under de observerade lektionerna bedöms dock vara svag. Skolinspektionens bedömning är att det finns en tendens till övertro på att nivågruppering och små undervisningsgrupper ska lösa flertalet elevers behov av särskilt stöd. Avsaknaden av metoddiskussioner hos lärare och synliggörandet av dessa i upprättade dokument är tydlig. Under nästan alla observerade lektioner gör alla elever samma sak trots att lärare beskriver stor kunskapsspridning bland eleverna.

I kvalitetsgranskningen framkommer att arbetsgången kring elever i behov av särskilt stöd inte fullt ut följer författningarnas krav. Den utredning som ska ligga till grund för åtgärdsprogrammet görs ibland först senare när skolans elevvårdsteam träffas. Skolan har skriftliga rutiner för elevvården men av dessa framgår inte tydligt när åtgärdsprogram ska upprättas. Det finns också en osäkerhet hos vissa lärare om alla elever som riskerar att inte uppnå målen verkligen har aktuella åtgärdsprogram som skolan arbetar efter. De åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av tyder även på att befintliga åtgärdsprogram behöver förbättras. Bland annat behöver de mål som eleverna inte uppnår konkretiseras och specificeras. Hur uppföljning ska göras måste framgå. De åtgärder som skolan avser att vidta behöver tydligt beskrivas. Det är viktigt att fokus i åtgärdsprogrammen ligger på de åtgärder som skolan har ansvar för. I samband med upprättandet av åtgärdsprogram är det även av vikt att elevens lärmiljö analyseras och att undervisningen kritiskt utvärderas för att upptäcka eventuella brister. Skolinspektionen noterar att utformningen av åtgärdsprogram även i Skolverkets inspektionsrapport från år 2005 bedömdes kunna förbättras.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Särskilt stöd i engelska* uppvisar mer svagheter än styrkor. Ämnets organisation är tänkt att ge goda möjligheter till stöd, men de brister som identifierats både vad gäller undervisningens anpassning och arbetsgången för särskilt stöd gör att organisationens möjligheter inte tas till vara. Det är särskilt graverande att skolan, utan att utreda vilket särskilt stöd eleven är i behov av, utgår ifrån att undervisning i liten grupp och i långsammare tempo är vad eleven behöver för att ges bästa möjliga förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Sammanställning av svar i genomförd elevenkät

På följande sidor redovisas diagrammen för Rättviksskolan i Rättviks kommun där enkäten har besvarats av totalt 82 elever.

Genomförande: Elevenkäten genomförs efter Skolinspektionens kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska årskurs 6-9. Enkäterna delas ut i pappersform av Skolinspektionens inspektörer och eleverna får en kort muntlig instruktion.

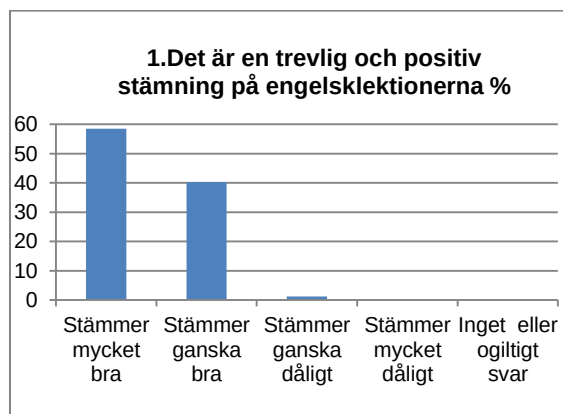
Urvalet är de elever som är närvarande under lektionen. Eventuellt frånvarande elever ges inte möjlighet att besvara enkäten.

Resultaten redovisas i två olika typer av diagram. I diagrammen för **hela skolan** finns samtliga elevers svar inräknade. Diagrammen för **pojkar och flickor** redovisar svaren uppdelat på kön. De elever som glömt att fylla i detta räknas som ett internt bortfall men de finns inräknade i diagrammen för hela skolan.

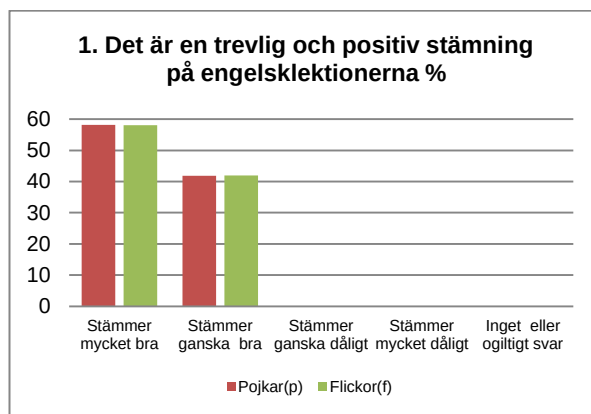
I diagrammen finns en stapel för inget eller ogiltigt svar. Där återfinns elevenkäter med obesvarade frågor och frågor som är besvarade med markeringar för flera svarsalternativ.

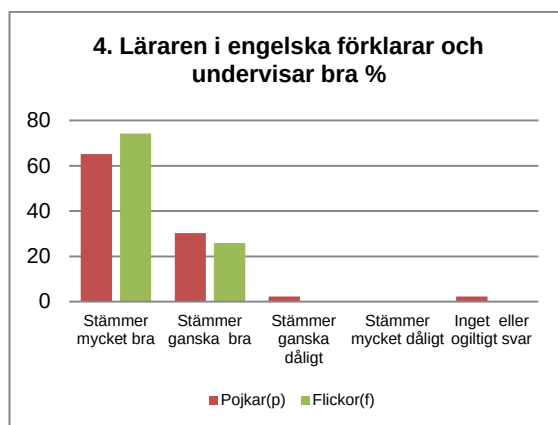
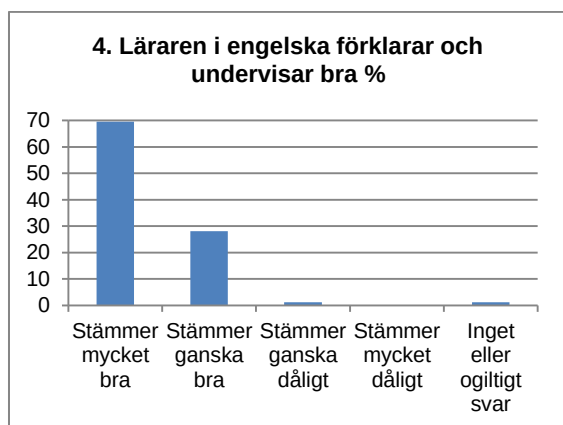
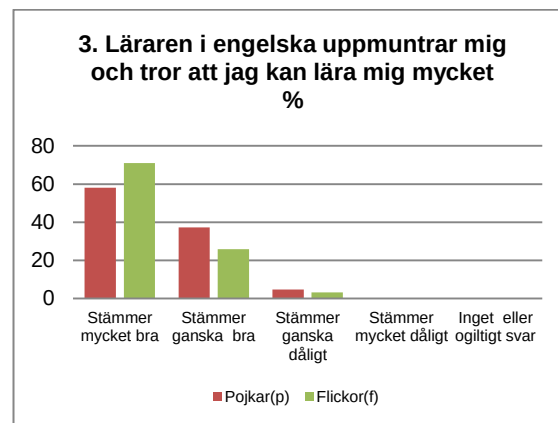
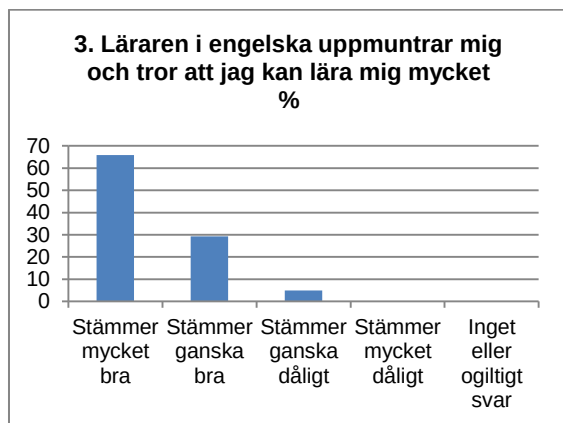
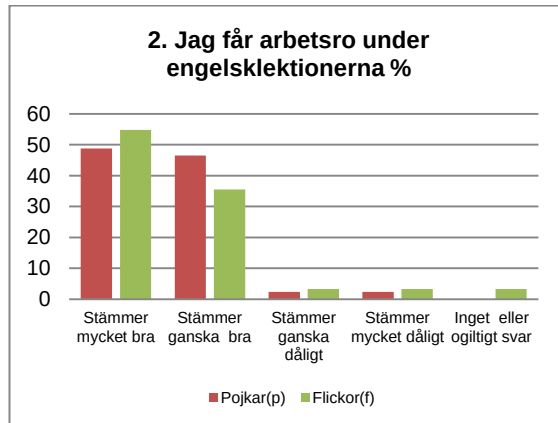
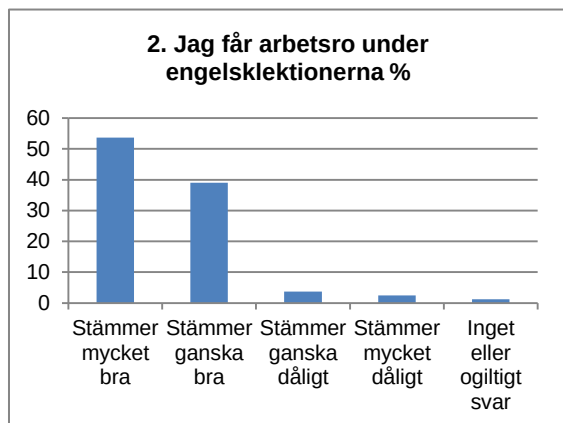
Ytterligare information om arbetet med elevenkäterna i kvalitetsgranskningen kommer att redovisas i den slutliga rapporten.

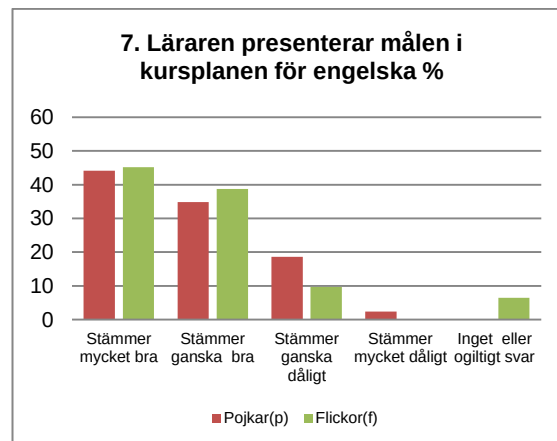
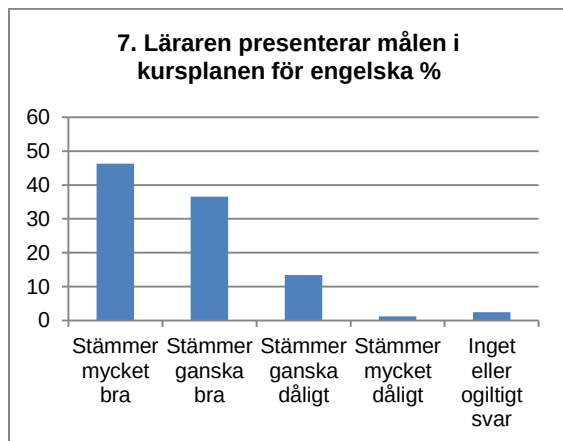
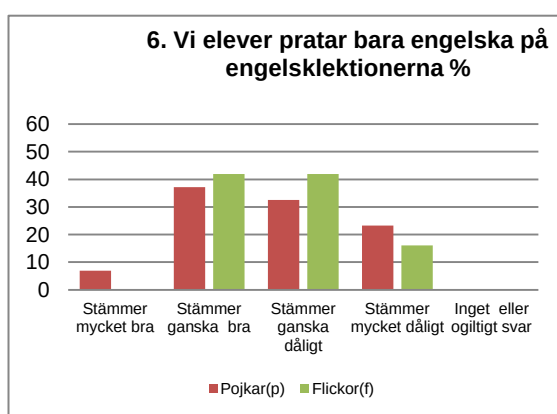
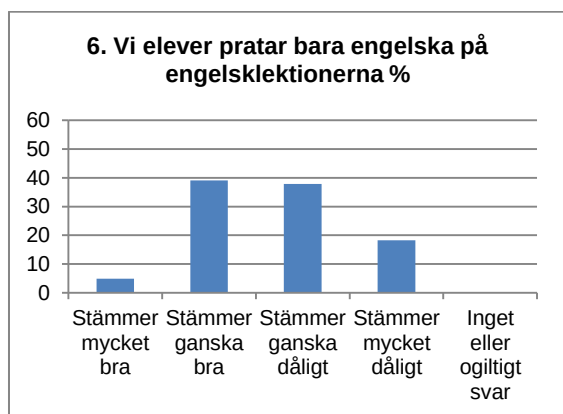
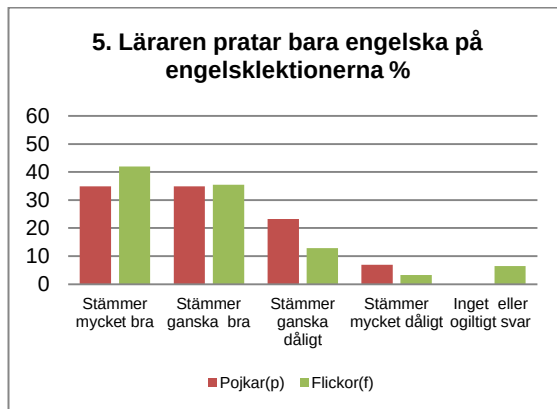
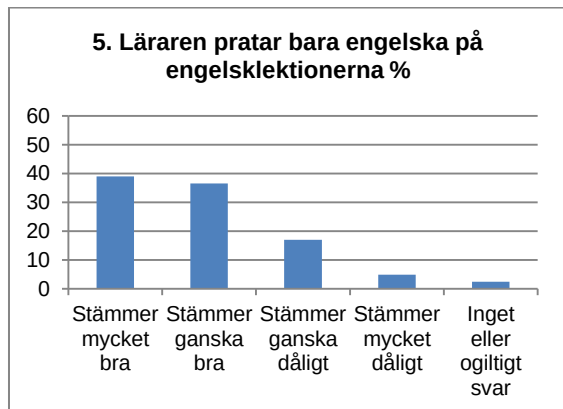
Hela skolan (blå staplar)

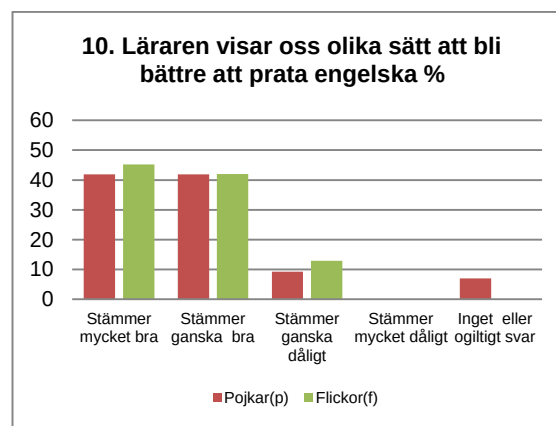
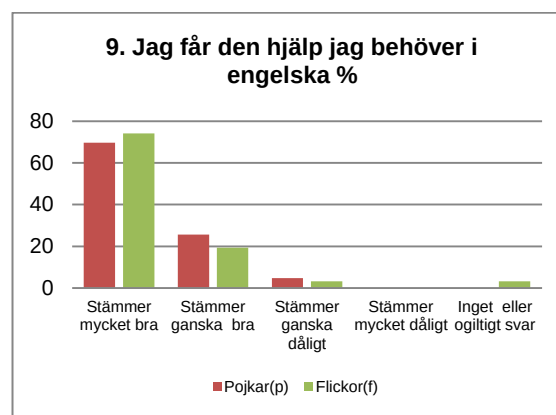
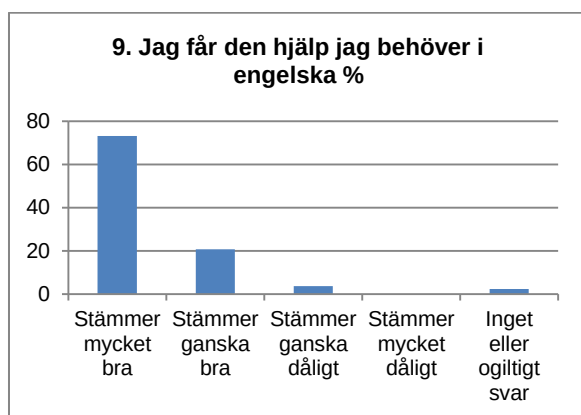
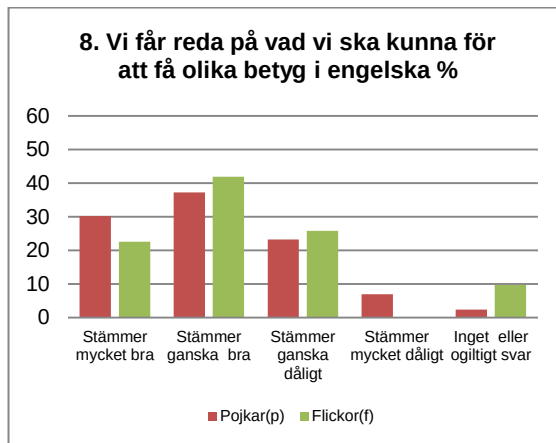
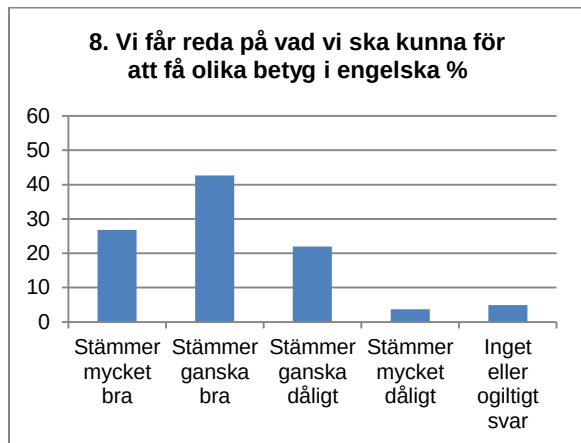

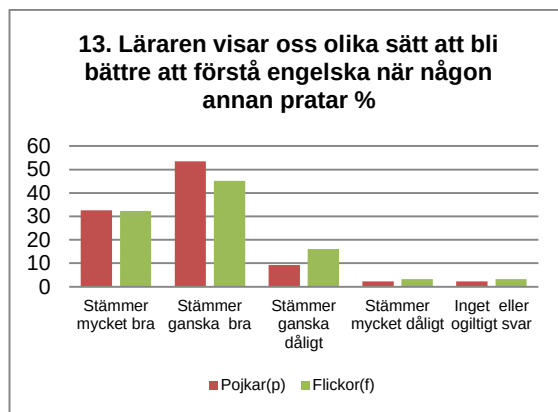
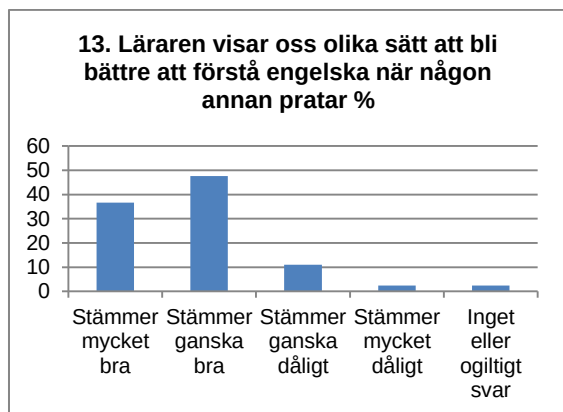
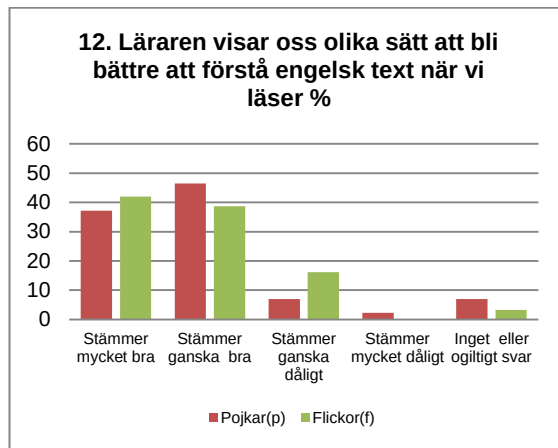
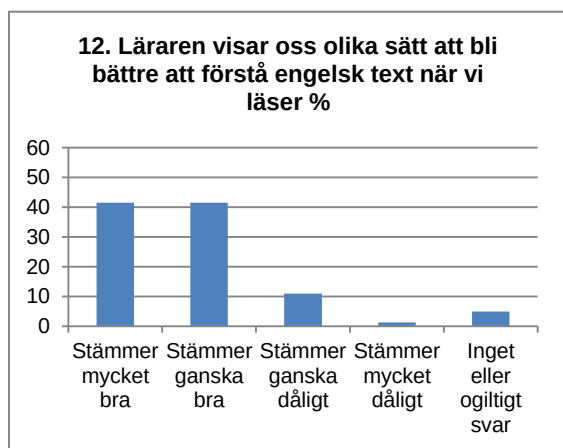
Pojkar och flickor (röda och gröna staplar)

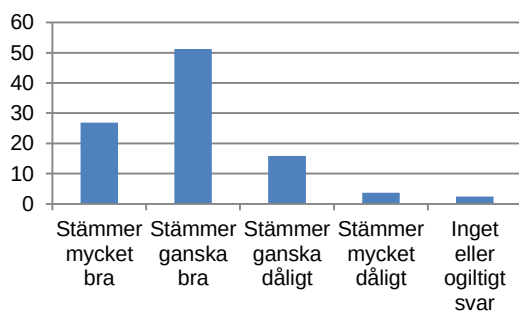

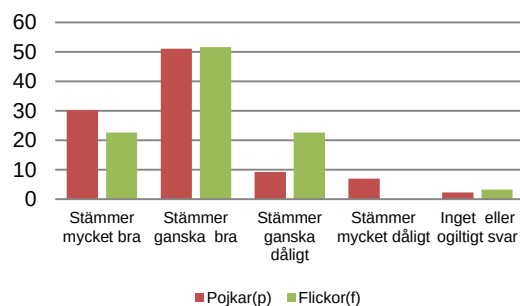

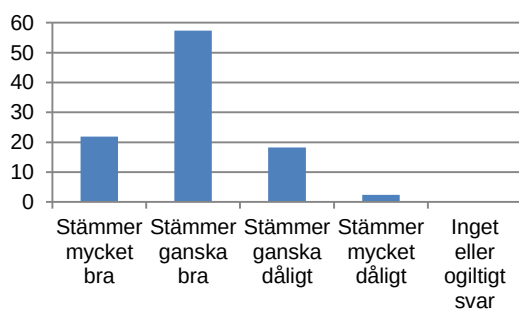
**14. Vi elever kan påverka innehållet på engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

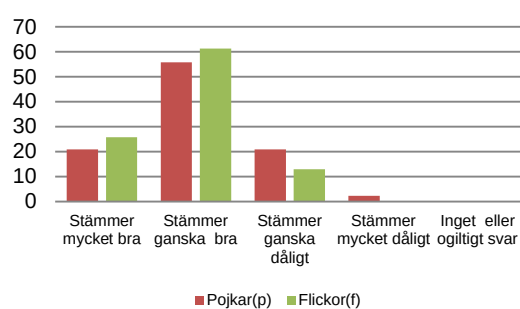
**14. Vi elever kan påverka innehållet i engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

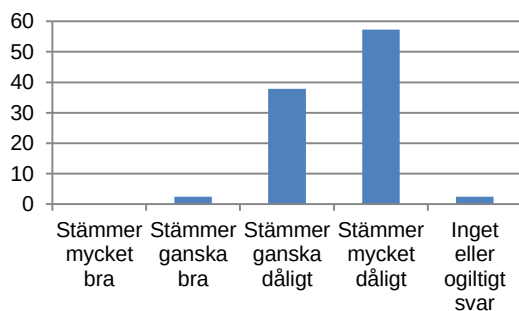
**15. Vi elever kan påverka arbetssättet på engelsklektionerna
dvs. hur vi ska arbeta %**

**15. Vi elever kan påverka arbetssättet på engelsklektionerna
dvs. hur vi ska arbeta %**

16. Vi använder datorer på engelsklektionerna %

16. Vi använder datorer på engelsklektionerna %

